

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Павліха Н. В. Управління конкурентоспроможністю національної економіки: регіональний вимір: монографія / Н. В. Павліха, І. В. Кицюк; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 184 с.
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011]
3. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки: Проект від 26.10.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua
4. Марищенко Л. Угода про асоціацію: і шанс на успіх, і випробування на міцність / Л. Марищенко // Віче. – 2015. – № 11. – С. 13-15.
5. Україна опустилася в рейтингу глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua http://konkurent.in.ua/news/ukrayina/11238/ukrayina-opustilasya-v-rejtingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-.html
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
7. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] / П. Гайдуцький // Джерело тижня – 7 червня 2013 року. – Режим доступу: http://agroconf.org/content/gayduckiyukraina-esproblemy-integracii
8. Копистко О.В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції / О.В. Копистко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 61-63.
9. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: ЧНУ ім. Федковича / Л.В. Прокопець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpren/2011_7/37SPK.pdf
10. Сусіденко Ю.В. теоретичні основи та чинники конкурентоспроможності АПК України / Ю.В. Сусіденко // ефективна економіка. – 2011. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=798

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

THE THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATION OF THE ECONOMIC SECURITY OF ECONOMIC ENTITIES

Статтю присвячено розгляду трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями наукового змісту поняття «економічна безпека суб'єкта господарювання». На основі здобутої інформації уточнено та обґрунтовано поняття «економічна безпека суб'єкта господарювання». Систематизовано основні проблемні питання побудова функціонального апарату системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Ключові слова: економічна безпека, суб'єкти господарювання, фінансовий сектор, зовнішні та внутрішні загрози.

Стаття посвячена рассмотрению трактовки отечественными и зарубежными учеными научного содержания понятия «экономическая безопасность предприятия». На основе полученной информации уточнено и обосновано понятие «экономическая без-

опасность предприятия». Систематизированы основные проблемные вопросы построение функционального аппарата системы экономической безопасности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: экономическая безопасность, субъекты хозяйствования, финансовый сектор, внешние и внутренние угрозы.

The article is devoted to the consideration of interpretation by domestic and foreign scholars of scientific sense of a concept of «economic security of economic entity». On the basis of information obtained, the concept «economic security of economic entity» is clarified and substantiated. The main problematic issues of the building of a functional mechanism of the system of economic security of economic entities are systematized.

Key words: economic security, economic entities, financial sector, external and internal threats.

УДК 339.187.62

Микитюк О.Л.

аспірант

Університет економіки та права «КРОК»

Постановка проблеми. З входженням до світового економічного простору економіки України у сучасних ринкових умовах розвитку, що характеризуються невизначеністю та непередбачуваністю, діяльності суб'єктів господарювання підвищується необхідність забезпечення економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні теоретико-методичні аспекти економічної безпеки суб'єктів господарювання висвітлено у працях

В. Алькема, Л. Бендіков, О. Бондаренко, З. Борисенко, О. Головченко, О. Гончаренко, О. Грунін, В. Грушко, М. Денисенко, О. Долженков, Ж. Жуковська, О. Захаров, В. Иванов, А. Калина, О. Кириченко, А. Кіт, Г. Козаченко, О. Користін, Є. Крихтін, Т. Кузенко, І. Ляшенко, О. Манів, А. Митрофанов, А. Могільний, В. Мунтіян, Є. Олейников, Й. Петрович, С. Покропивний, В. Пономарьов, О. Посилкіна, О. Преображенська, П. Пригунов, В. Приков, О. Разіна, В. Рокоча, О. Семенів, В. Сідак,

О. Соснін, І. Тарасенко, В. Терехов, О. Череве, Н. Чечетова, І. Чумарін, Т. Шабатура, А. Шаваєв, Л. Шваб, В. Шемаєв, Л. Шемаєва, В. Ярочків.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Теорія економічної безпеки останнім часом стрімко розвивається, що також обґрунтовує необхідність актуалізації визначення цієї економічної категорії з урахуванням мінливості стану методологічних праць і практичного інструментарію.

Постановка завдання. Метою статті є уточнення та обґрунтування поняття «економічна безпека суб'єкта господарювання», систематизація основних проблемних питань побудова функціонального апарату системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривала економічна криза породила багато непередбачених небезпек і погроз, які з'являються в нашій країні і в ще не зміцнілому бізнесі. Крім того, на розвиток підприємництва впливають і такі фактори, як нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, міжнаціональні, регіональні, територіальні конфлікти, недосконалість комерційного законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція й інші [17, с. 21].

Ґрунтуючись на прийомі формальної логіки, що дозволяє визначити зміст тієї чи іншої категорії через підведення її обсягу до більш загального поняття, розглянемо змісту категорії «економічна безпека». У сучасній науковій літературі це поняття досить часто виводять безпосередньо з більш загальної категорії «безпека».

Людська цивілізація з часу своєї появи існує в оточенні різнорівневих загроз, що впливають ззовні або акумулюються у власних межах. Природною формою уникнення або зменшення загрози є захист, безпека. На думку деяких авторів, стан і тенденції розвитку й захищеності життя важливих інтересів і тенденцій розвитку й захищеності життя важливих інтересів соціуму і його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз варто розуміти, як поняття «безпека» [17, с. 6].

Безпека в загальному розумінні – це «стан захищеності найбільш важливих інтересів особистості, суспільства та держави від загроз» [17, с. 10]. Тобто стан, у якому не загрожує небезпека або є захист від неї.

Природа цієї категорії має глибокі історичні корені та тісно пов'язана з дослідженнями в галузі філософії, права, політології тощо. Офіційне згадування поняття «безпека» відносять до 1190 року і згідно з тлумачним словником Робера означало «...спокійний стан духу людини, яка вважає себе захищеною від будь-якої небезпеки» [4, с. 10]. Однак, у цьому значенні воно використовувалося дуже рідко.

Розуміння змісту поняття «безпека», починаючи з XVII століття, змінювалося та полягало в уявленні «про стан або мету, що констатує вза-

ємини між індивідами і державами або суспільствами» [18, с. 6].

Появу терміна «національна безпека» приписують 26-му президенту США Т. Рузвельту, який на початку XX ст. визначив її, як сукупність умов, що надійно забезпечують національний суверенітет, захист стратегічних інтересів і повноцінний розвиток суспільства, життя та здоров'я усіх його громадян [19, с. 16].

Початком розвитку наукового дослідження проблем економічної безпеки, на думку А. Мура та К. Хиарндена [20], можна вважати публікації Є. Сітерланда (США, 1961 р.)

Донедавна проблема економічної безпеки були предметом розгляду переважно західних фахівців. Вітчизняні дослідники звернулися до них порівняно недавно, чим і пояснюється новизна категорії економічна безпека для української економіки.

Так О.А. Грунін вважає економічну безпеку держави таким «станом народного господарства, що дає змогу задовольнити всю сукупність реальних, справжніх економічних потреб суспільства, забезпечує його економічну незалежність, сталий розвиток, прогрес, гідне рівноправне становище у світовому господарстві, надійний, тобто такий, що не дозволяє перейти критичну межу, захист від внутрішніх і зовнішніх загроз та впливу непередбачених та важкопрогнозованих чинників» [17, с. 10].

Л. Бендіков розглядає економічну безпеку на державному рівні, як «стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного, оборонного існування та прогресивного розвитку держави, невразливість та незалежність її економічних інтересів по відношенню до будь-яких внутрішніх та зовнішніх загроз та впливів» [17, с. 10].

Отже, підсумовуючи вищевикладені точки зору, можна сказати, що економічна безпека держави ґрунтується на забезпеченні захисту суспільства та кожного його члена, зокрема, від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

З метою забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, що включає питання безпеки в бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору, податковій сфері, сфері фінансів реального сектору економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору, у 2012 році було прийнято Кабінетом Міністрів України розпорядження «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки України у фінансовій сфері» (далі – Концепція) [21]. Згідно з Концепцією, характерними ознаками національної безпеки у фінансовій сфері визначено збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави.

У Концепції визначені основні загрози та обґрунтовано вагомість питання захисту національних інтересів держави у фінансовій сфері.

Зокрема, конкретизовано ряд заходів для мінімізації ризиків, які можуть стати наслідком недостатньої стійкості, прозорості та конкурентоспроможності небанківського фінансового сектору, а саме:

- необхідно зміцнити інституційну та фінансову спроможність органів, що здійснюють державне регулювання ринку фінансових послуг;

- державна політика у сфері небанківського фінансового сектору повинна бути спрямована на:

- створення системи ідентифікації ризиків, проведення моніторингу та поточного аналізу ринку фінансових послуг з метою забезпечення створення можливостей для вжиття запобіжних заходів до забезпечення фінансової безпеки;

- посилення прозорості та відкритості у діяльності фінансових установ та органу, який здійснює державне регулювання і нагляд за такими установами;

- підвищення платоспроможності та фінансової стійкості небанківських фінансових установ;

- забезпечення належного захисту споживачів небанківських фінансових послуг;

- запобігання використанню небанківських фінансових установ для непродуктивного виведення капіталу за кордон [21].

Логічним продовженням є перехід до визначення змісту категорії економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Суб'єктами господарювання відповідно до розділу II. гл. 7 Господарського Кодексу України визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [22].

Суб'єктом господарювання, створеним компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності є підприємство. Воно може створюватися як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності. Підприємство є юридичною особою, що діє на основі статуту, якщо законом не встановлено інше, та незалежно від форми власності, організаційно-правової форми, а також установчих документів, на основі якого воно створене та діє, має рівні права та обов'язки, відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Що стосується визначення терміна «економічна безпека підприємства», то часто його отожднювали із захистом від різноманітних економічних злочинів (захист комерційної таємниці, шахрайство, крадіжки, промислове шпигунство). Однак, це поняття значно ширше.

Зокрема, Д. Ламбер у своїх дослідженнях доводить безпосередній зв'язок між економічною безпекою держави та підприємства. Він вважає, що економічна безпека підприємства є одним з елементів захисту національної економіки. У процесі досліджень він робить висновок, що реалізувати економічно безпечний розвиток можливо лише за умови сталого розвитку національної економіки. Крім того, виділена низка завдань, які повинні вирішуватися на кожному рівні економіки: держава, галузь, окреме підприємство. Але в умовах кризової економіки такий підхід не дієвий, тому що нестабільна національна економіка передбачає економічно небезпечний розвиток окремих мікроекономічних одиниць. Такий стан речей породжує протиріччя: з одного боку, дійсно кризовий стан і нестабільність у зовнішньому середовищі значно знижують рівень економічної безпеки окремих підприємств; з іншого боку, національна економіка не зможе набути ознак стабільності за умови неефективного та небезпечного розвитку мікрорівня [20, с. 13].

Первісне поняття економічної безпеки, що існувало в економічній теорії, надавало дуже вузьке уявлення про сутність економічної безпеки. Так у праці [1], на початку 90-х років, що відповідають старту ринкових перетворень у постсоціалістичній Україні, економічну безпеку розглядали, як забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної та інших таємниць галузей і підприємств. Такий підхід до визначення сутності категорії економічної безпеки логічно доводить, що для її забезпечення на будь-якому рівні потрібно лише розробити й запровадити заходи по захисту інформації. На практиці для цього застосовувалися дворівневі системи. Перший рівень – організація служби безпеки, другий рівень – створення відповідного клімату в колективі, тобто психологічної атмосфери «пильності та максимальної відповідальності». Сьогодні зведення проблеми економічної безпеки лише до захисту інформації є дуже спрощеним варіантом, який страждає надмірною «економістичністю», спрощує сутність проблеми, не враховує дії зовнішнього середовища, яке є джерелом різного роду позитивних та негативних загроз і ризиків [17, с. 15].

Трохи пізніше з'явився інший підхід до трактування поняття економічної безпеки підприємства. Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне – зміна економічних функцій держави, що вже не була основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше

на проблему економічної безпеки підприємств. Відповідно до цього погляду економічна безпека підприємства зумовлена впливом зовнішнього середовища, що в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільним, постійним чи незмінним. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від його негативного впливу і розглядається зміст категорії економічної безпеки підприємства. З цієї позиції Л. Бендіков [4] під економічною безпекою підприємства має на увазі захищеність його основних складових від прямих та непрямих економічних загроз, які спричинені неефективною політикою держави та іншими негативними впливами зовнішнього середовища.

В.А. Іванов та В.В. Пликов для забезпечення економічної безпеки підприємства передбачають «створення таких умов діяльності, за яких надійно захищені його інтереси від різноманітних видів загроз» [17, с. 17].

Згодом поняття «економічна безпека» почало відбивати такий стан економіки, який забезпечує спроможність протистояння системи негативним впливам із зовнішнього середовища. У цьому зв'язку економічна безпека підприємства стала розглядатися набагато ширше – як можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі й у несприятливих умовах, що складаються в зовнішньому середовищі, поза залежністю від характеру його впливу на діяльність підприємства, масштабу і особливостей внутрішніх змін. Так Л. Шваб [2] визначає економічну безпеку підприємства, як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різноваріантні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності.

В. Ярочкін бачить економічну безпеку фірми, як «організовану сукупність спеціальних органів, засобів, методів та заходів, що забезпечать безпеку підприємницької діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз» [17, с. 17].

А.І. Могільний вважає, що поняття економічної безпеки підприємства полягає в «забезпеченні стану життєдіяльності, за якого реалізуються його основні інтереси, воно захищене від внутрішніх та зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників» [17, с. 18].

Цей підхід, що прогресивніший за попередній, зводить реалізацію економічно безпечного розвитку до спроможності економічної системи адаптуватися в невизначеному та рухливому середовищі. Таким чином, зникає можливість передбачення перспектив її розвитку.

Особливої уваги заслуговує ресурсно-функціональний підхід. Автори цього підходу вважають, що економічна безпека – це стан найбільш ефективного використання економічних ресурсів для

запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування економічної системи на сьогодні й у майбутньому. З цією метою досліджується сукупність процесів, що відбуваються в економічній системі, з усіма їх характерними особливостями та взаємозв'язками, які об'єднані в єдину групу з точки зору їхньої функціональної ролі в забезпеченні економічної безпеки. При цьому виділяють такі функціональні складові економічної безпеки: економічна, політична, соціальна, інформаційна, кадрова, науково-технологічна, екологічна та силова.

Основне достоїнство ресурсно-функціонального підходу – всеосяжний, комплексний характер, оскільки в рамках цього підходу досліджуються найважливіші фактори, що впливають на стан функціональної складової економічної безпеки підприємства, вивчаються основні процеси, що впливають на її забезпечення, проводиться аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства, розглядаються економічні індикатори, що відбивають рівень забезпечення функціональної складової економічної безпеки підприємства, і розробляються заходи для забезпечення максимально високого рівня функціональної складової економічної безпеки підприємства [17, с. 16].

З цієї позиції Український економіст С. Покропивний [11, с. 466] у своїх роботах дотримується думки, що економічна безпека підприємства: «...це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)». З. Манів та І. Луцький [12] у своїх роботах дотримуються такої ж думки щодо трактування суті економічної безпеки підприємства. Як стан ресурсів підприємства та підприємницьких здібностей, за яких зберігається його стабільне функціонування, рівновага та стійкість до негативних впливів розглядає економічну безпеку підприємства також А. Калина [12].

На думку Є. Крихтіна, економічна безпека підприємства – це ефективне використання ресурсів для забезпечення стабільного функціонування та розвитку у майбутньому. Такий підхід дозволяє підприємству пристосуватися до умов, які склалися, прогнозувати та запобігати негативним впливам ззовні [3]. Такої ж точки зору дотримується і Є. Олейніков, який визначає це поняття, як «...стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для відведення загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому» [4, с. 138].

О. Грунін [3] вважає, що економічна безпека підприємства – це такий стан суб'єкта господа-

рювання, за якого ефективно використання його ресурсів дає змогу запобігати проявам різних непередбачуваних обставин, регулювати їх вплив чи здійснювати захист від їх негативних наслідків. Результатом цієї діяльності є досягнення цілей підприємства в умовах конкуренції та ризику.

О. Бондаренко трактує економічну безпеку підприємства, як стан підприємства, за якого відбувається його ефективне функціонування за допомогою використання основних складових економічної безпеки, що дозволяє протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім негативним факторам [14].

О. Соснін та П. Пригунов [5] визначають економічну безпеку підприємства, як стан захищеності його законних та життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх негативних факторів і, як наслідок, забезпечення стабільного розвитку у відповідності до поставлених цілей.

Ряд авторів [6] вважають економічну безпеку станом виробничо-комерційної діяльності підприємства, за якого забезпечується дотримання його економічних інтересів як системи, що самоорганізовується і саморозвивається та здатна запобігати виникненню і впливу загроз з боку внутрішнього та зовнішнього середовища.

У праці [7] економічна безпека підприємства трактується, як міра гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами зовнішніх суб'єктів підприємницької діяльності.

Економічна безпека, за словами О. Посилкіної [8], виступає процесом попередження впливу негативних факторів на різні ділянки фінансово-господарської діяльності підприємства.

І. Чумарін підходить до визначення поняття економічної безпеки з погляду її мети, керуючись відсутністю єдиного класичного тлумачення. Він вважає, що основною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності його функціонування, а також створення умов для досягнення цілей бізнесу незалежно від об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів [9].

У праці [15] зазначається, що економічна безпека підприємства виступає сукупністю організаційно-правових, техніко-технологічних, режимно-охоронних, економічних та інформаційно-аналітичних методів, що спрямовані на усунення небезпек та створення умов для забезпечення належного функціонування підприємства відповідно до поставленої мети.

О. Раздіна трактує економічну безпеку, як комплекс заходів, що сприяють підвищенню фінансової стабільності підприємства і захисту комерційних інтересів від впливу негативних ринкових процесів [16].

Ряд авторів [13] розуміють під економічною безпекою підприємства стан юридичних і виробничих відносин, матеріальних та інтелектуальних ресур-

сів, за якого забезпечується ефективно функціонування, фінансово-комерційне процвітання, а також науково-технічний та соціальний розвиток підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Проаналізувавши існуючі підходи до визначення сутності економічної безпеки підприємства, можна зробити такі висновки.

Загальноприйнятого визначення економічної безпеки підприємства ще не існує. Це пояснюється тим, що економічна безпека знаходиться на стику економіки і безпеки, як і всяке міждисциплінарне поняття залежить від ступеня розробленості їхнього наукового апарату, не знайшла достатнього обговорення.

Поняття економічної безпеки підприємства є складним і багаторівневим, взаємопов'язаним і взаємозалежним поняттям, невід'ємною властивістю будь-якого суб'єкта господарювання. Його можна розглядати з кількох позицій. З позиції різних агентів ринку, що взаємодіють з підприємством (споживачів, суміжників, податкових, кредитних органів і т. ін.), оцінка має дати відповідь на запитання: «Наскільки надійне підприємство як партнер в економічних відносинах і чи доцільно продовжувати ці відносини?». У цьому разі можна визначити, що економічна безпека підприємства є комплексним відображенням ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та інших економічних відносинах за певний проміжок часу.

З позиції самого підприємства оцінка економічної безпеки полягає у визначенні рівня захищеності його потенціалу (виробничо-технічного, фінансового, соціального та ін.) і тенденцій його зміни. При цьому під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алькема В.Г. Система економічної безпеки логістичних утворень: [монографія] / Алькема В.Г.; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», НДІ пробл. нац. безпеки України. – К., 2011. – 376 с.
2. Ареф'єва О.В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств. Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України / Ареф'єва О.В. – К.: Видавництво Європейського інституту, 2001. – 480 с.
3. Банківські ризики: теорія та практика управління: [моногр.] / Л.О. Примостка, О.В. Лисенюк, О.О. Чуб та ін. – К.: КНЕУ, 2008. – 456 с.
4. Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації: [довідник кваліфікаційних

характеристик професій працівників] / С.В. Мельник, Л.В. Гнилицька, П.Я. Пригунов та ін. – Луганськ: ДУ НДІ СТВ, 2011. – 57 с.

5. Береза З.В. Суть та складова економічної безпеки підприємства / З.В. Береза // Наука й економіка: наук-теорет. журнал. – Хмельницький, 2009 р. – № 4 (т. 2) – С. 59-64.

6. Белоусова О.С. Лізинг як засіб державної підтримки розвитку промисловості України [Електронний ресурс] / О.С. Белоусова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Ardu/2009_1/doc/2/20.pdf

7. Білоус Ю.Я. Аналіз підходів до визначення поняття «система економічної безпеки підприємства» / Ю.Я. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2011. – № 23(III). – С. 241-247.

8. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью / Бланк И.А. – К.: Ника-центр, Эльга, 2004. – 784 с.

9. Бобров Є.А. Сучасні підходи до дослідження економічної безпеки / Є.А. Бобров // Економіка України. – 2012. – № 4. – С. 80-85.

10. Богдан О.І. Дослідження інтересів підприємства щодо його економічної безпеки / О.І. Богдан, С.О. Михайлюк // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1. – С. 36-38.

11. Бондаренко О.М. Показники, критерії та методи оцінки економічної безпеки авіакомпаній / О.М. Бондаренко // Наукові праці ОНАЗ: періодичний наук. зб. з радіотехніки і телекомунікацій, електроніки та економіки в галузі зв'язку. – Одеса, 2003. – С. 59-64.

12. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний

аспекти / О.О. Бондаренко, В.А. Сухецький // Ефективна економіка. – 2014. – № 10. – С. 23-30.

13. Брагинський М.И. Договорное право. Книга первая: Общие положения / Брагинський М.И., Витрянский В.В. – М.: Статут, 2003. – 800 с.

14. Брус С.І. Розвиток ринку лізингу в Україні // Фінанси України. – К.: «Преса України», 2008. – № 11 – С. 75-85.

15. Буряк П.Ю. Фінансові стратегії антикризового управління лізинговими компаніями: моногр. / П.Ю. Буряк, Л.А. Перетятко, Н.С. Ситник. – Львів: Споллом, 2011. – 208 с.

16. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.

17. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: [монографія] / Васильців Т.Г. – Львів: Арал, 2012. – 386 с.

18. Васильчишин О. Лізинг як пріоритетний напрям економічного зростання України / Васильчишин О., Гетьман О. // Економічний аналіз. Випуск 8. Ч. 1. – 2011. – С. 355-359.

19. Власюк О.С. Теорія. практика економічної безпеки в системі наук про економіку / Власюк О.С. – К.: НІПМБ, 2008. – 48 с.

20. Внукова Н.Н. Мир лізинга / Н.Н. Внукова, О.В. Ольховиков. – Харьков: Основа, 1994. – 220 с.

21. Внукова Н.М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії і практики: [монографія] / Н.М. Внукова, В.А. Смоляк. – Х.: ІНЖЕК, 2006. – 184 с.

22. Вовчак О.Д. Інвестування: навч. посібник / Вовчак О.Д. – Львів: Новий Світ – 2000, 2008. – 544 с.